

Wybrane metody i formy pracy z uczniem zdolnym

Proponowane formy pracy

począwszy od klas i szkół dla uzdolnionych, poprzez specjalne programy i indywidualny tok pracy, do wielopoziomowego nauczania w typowych zespołach klasowych

Formy pracy organizacyjnej:

1. Wzbogacanie

Polega na przystosowaniu nauczania do możliwości intelektualnych ucznia. Zwiększamy intensywność jego pracy, poszerzamy zakres wiedzy (wzbogacanie pionowe), dostarczamy w trakcie nauki większej liczby zadań o tym samym poziomie trudności (wzbogacanie poziome).

2. Akceleracja (przyspieszenie).

- wcześniejsze rozpoczynanie nauki,
- podwójna promocja (przeskakiwania klas)
- szybsze przerabianie materiału
- system nauczania bezklasowego,
- wcześniejsze kończenie szkoły i przechodzenie na następny szczebel nauczania.

Te formy pracy są odpowiednie dla dzieci dojrzałych emocjonalnie, społecznie i fizycznie

3. Grupowanie

a) wg poziomu zdolności.
Kryterium - IQ oraz poziom umiejętności szkolnych.

Zajęcia z różnych przedmiotów odbywają się równocześnie. Każdy nauczyciel prowadzi zajęcia na różnym poziomie, a uczniowie wybierają nauczyciela w zależności od umiejętności. Podstawowy zarzut - zbytne podkreślenie różnic indywidualnych oraz zmniejszenie efektywności nauczania w grupach jednorodnych.

b) według rodzaju zdolności - grupowanie przedmiotowe

Kryterium - stan zaawansowania (wiedzy, zainteresowań i uzdolnień) w zakresie różnych przedmiotów dla tworzenia grup w obrębie przedmiotu.

Wobec młodszych uczniów grupowanie według poziomu zdolności, a wobec uczniów starszych - grupowanie według rodzaju zdolności. Grupowanie może mieć miejsce na zajęciach lekcyjnych jak i poza lekcjami.

c) **Specjalne klasy i specjaliści nauczyciele.**
Nauczyciele prowadzą zajęcia z uczniami kilku klas lub szkół. Uczniowie ci część czasu spędzają w typowych klasach, a część - w zespołach tematycznych.

d) **Ciągi klas na tym samym poziomie nauczania.** Skupiają one uczniów o odmiennych poziomach zdolności.

e) Odrębne szkoły dla szczególnie uzdolnionych w różnych przedmiotach nauczania np.: szkoły średnie o profilu matematycznym lub szkoły dla uczniów uzdolnionych artystycznie (plastyczne, muzyczne itp.).

4. Nauka indywidualna

organizowanie różnych form opieki nad wyróżniającymi się uczniami w klasie lub szkole, a także podczas zajęć pozalekcyjnych i pozaprogramowych - aż do nauki indywidualnej włącznie

5. Konsultacje

Zadaniem konsultantów jest wskazywanie nauczycielom sposobów pracy z dziećmi o różnym poziomie zdolności.

6. Doradztwo

Stosowane jest wobec uczniów o szczególnych zdolnościach i specjalnych potrzebach. Nową kompetencją nauczycieli jest tutoring w pracy z uczniami zdolnymi.

Ogólne zasady organizacji pracy ucznia zdolnego:

- utrzymać wysoki poziom stawianych uczniowi zadań i zapewnić sensowność zajmowania się nietypowymi zadaniami, ćwiczeniami, doświadczeniami, badaniami, projektami
- uczyć obszerniejszego materiału lub nawet innego, stawiać uczniowi indywidualne cele np. udział w projektach międzynarodowych, kursach e-learningowych, konkursach i olimpiadach przedmiotowych, pomoc kolegom w nauce, wolontariat.

Uczenie powinno być zbliżone do procesu badawczego i być dla ucznia wyzwaniem intelektualnym.

→ osiągnięcia (tylko poważne) - powinny być docenione dobrze dobraną i uzasadnioną nagrodą,

→ wszystkie pomysły i prace traktować z powagą i życzliwością..

Wszystkie zasoby intelektualne i materialne szkoły powinny być do dyspozycji uczniów szczególnie zdolnych. Szkoła na co dzień powinna współpracować z rodzicami uczniów zdolnych, aby wspomagać rodziców w rozwijaniu zdolności ucznia.

Proponowane metody pracy:

- metody problemowe,
- metody kształtujące poszukiwanie, porządkowanie i wykorzystanie informacji z różnych źródeł,
- metody stosowania zdobytej wiedzy w praktyce,
- metody rozwijania zainteresowań,
- metody skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach,

- metody prezentowania własnych poglądów, umiejętności argumentacji
- metody zarządzania swoim potencjałem
- metody kształtujące prawidłowe stosunki interpersonalne,
- metody aktywizujące,
- metody pozwalające uczniowi ocenić stan swojej wiedzy.

Metody nauczania

- wykład,
- pokaz pełniący dwie role: eksponującą i inspirującą,
- obserwacja - zadaniem ucznia jest analizowanie szczegółowych operacji,
- opis mający na celu wyzwolenie wyobraźni i zastąpienie omawiania demonstracją, badaniem,
- pogadanka ucząca samodzielnego i prawidłowego pod względem logicznym myślenia uczniów, sterowanie przez nauczyciela poprzez zadawanie odpowiednich pytań,

- metoda algorytmiczna, podczas której uczeń drogą samodzielnej analizy dochodzi do potwierdzenia pełnej skuteczności i jednoznaczności algorytmu,
- praca z lekturą matematyczną - pogłębiającą wiadomości z tematu omawianego na zajęciach,
- praca z książką w celu wyrabiania u uczniów nawyk samodzielnej pracy,
- analiza wyników obserwacji - w wyniku obserwacji uczeń jest zdolny wytworzyć swoją wizję modelu czy procesu,

→ sporządzanie planu rozumowania - stwarzanie uczniom możliwości wielokierunkowego myślenia,
→ nauczanie problemowe - wykorzystywanie rozwiązania jednego problemu do tworzenia i rozwiązywania innych,
→ metoda heurystyczna - umożliwiająca rozwój twórczego działania w zakresie formułowania zadań, wykrywania nowych faktów, związków zachodzących między nimi, budowania i weryfikacji hipotez,

- projektowanie,
- gry dydaktyczne - rozwijające sprawność instrumentalną i kierunkową,
- praca z całą grupą - dyskusja,
- praca pozaszkolna - udział w konkursach pozaszkolnych.

Formy pracy

- praca indywidualna,
- praca w grupach,
- praca w parach,
- przydzielanie uczniom zdolnym trudniejszych zadań podczas pracy grupowej lub indywidualnej,
- stwarzanie uczniom zdolnym sytuacji wyboru zadań, ćwiczeń o większej skali trudności lub prac dodatkowych,

- różnicowanie stopnia trudności prac domowych i prac klasowych:
- stopniowe zwiększanie wymagań,
 - przydzielanie uczniom zdolnym specjalnych ról: asystenta, lidera itp.,
 - praca pozalekcyjna,
 - organizacja konkursów i olimpiad.

Metody i formy prowadzenia zajęć

→ oparte na przyswajaniu gotowych informacji:

- wykład,
- pokaz,
- obserwacja,
- opis,
- pogadanka,

→ oparte na tworzeniu wiedzy teoretycznej:

- analiza wyników obserwacji,
- projektowanie,
- sporządzanie planu rozumowania,
- nauczanie problemowe,
- metody heurystyczne,

- praca w grupach - uczeń zdolny pełni ważną rolę aktywnego uczestnika,
- konkurs - uczniowi zdolnemu powierza się rolę kapitana drużyny albo uczeń sam przygotowuje konkurs,
- liga zadaniowa - cotygodniowa lista zadań do samodzielnego rozwiązania,
- praca indywidualna - rozmowa z uczniem, zadawanie prac dodatkowych, asystowanie nauczycielowi na lekcji,
- projekt - dłuższa forma umożliwiająca przeprowadzenie badań i analizy ciekawego zadania,

→przygotowanie przez uczniów referatów, filmów, spektakli po przeczytaniu odpowiedniej literatury,

→prowadzenie przez uczniów fragmentów lekcji,

→zachęcanie do czytania fachowych czasopism,

- zwiększenie wymagań, co do ścisłości i precyzji wypowiedzi,
- stworzenie uczniom najzdolniejszym okazji do swobodnego wyboru zadań trudniejszych,
- organizowanie konkursów, seminariów, spotkań z innymi zdolnymi.

- ciekawe prowadzenie lekcji — wprowadzanie inspirujących elementów materiału, wykorzystanie wiadomości pozaszkolnych, prowadzenie zajęć w oparciu o pracę grupową uczniów i samopomoc koleżeńską,
- realizacja indywidualnych programów kształcenia z jednego lub kilku przedmiotów,

- podejmowanie indywidualnego toku nauki z poszczególnych przedmiotów lub przenoszenie do klas programowo wyższych,
- uczenie twórczego rozwiązywania problemów, motywowanie do samodzielności i podejmowania inicjatyw,
- zachęcanie do konfrontacji wiedzy w konkursach i olimpiadach,

- wskazywanie dodatkowych źródeł wiedzy,
- inspirowanie do korzystania z rozmaitych zajęć pozalekcyjnych w celu rozwijania zainteresowań oraz aktywności poznawczej,
- stwarzanie atmosfery akceptacji, wyrażanie zadowolenia (docenianie) z sukcesów i radzenia sobie z niepowodzeniami,

- udział w wykładach i prelekcjach organizowanych przez wyższe uczelnie,
- powierzanie uczniom prowadzenia lekcji, samodzielnego opracowywania zagadnień,
- organizowanie obozów tematycznych,
- zachęcanie do samodzielnego studiowania literatury zagranicznej.

- wprowadzenie metody projektu,
- prace dodatkowe długoterminowe, referaty,
- opracowanie programu pracy z uczniem zdolnym
- komisje przedmiotowe,
- tworzenie kółek zainteresowań w oparciu
o specyfikę zdolności uczniów,
- organizacja konsultacji grupowych lub
indywidualnych dla uczniów przygotowujących się
do udziału w konkursach, olimpiadach,
prezentacjach szkolnych i pozaszkolnych,

- wyeksponowanie sukcesów uczniów uzdolnionych (gablota, strona internetowa, gazetka szkolna),
- indywidualizacja pracy podczas lekcji,
- stosowanie aktywizujących metod nauczania,
- wdrażanie ucznia zdolnego do roli lidera zespołu i asystenta nauczyciela,
- wykorzystanie IT oraz zainteresowań uczniów w dziedzinie informatyki do przygotowania pomocy dydaktycznych oraz różnych opracowań dotyczących życia szkoły, udział w kursach.

- kontaktowanie się z osobami lub instytucjami wspierającymi rozwój ucznia zdolnego,
- wycieczki edukacyjne,
- spotkania z ciekawymi osobami ze świata nauki, biznesu, sportu, z udziałem absolwentów szkoły,

Formy pracy indywidualnej

- krótkie, kilkuminutowe rozmowy nauczyciela z uczniem komentujące w sposób rozszerzający bieżący materiał lub kończące się sformułowaniem problemu i rozwiązaniem go,
- zadawanie dodatkowych zadań podczas prac klasowych i domowych,
- przygotowanie przez ucznia referatów po przeczytaniu odpowiedniej literatury,

- korygowanie błędów kolegów (szukanie błędów w rozumowaniu),
- prowadzenie przez uczniów fragmentów lekcji (czasami przygotowanie całej lekcji),
- zachęcanie do czytania fachowych czasopism,
- zwiększanie wymagań, co do ścisłości i precyzji ich wypowiedzi,

→ stworzenie uczniom najzdolniejszym okazji do swobodnego wyboru zadań trudniejszych,

→ organizowanie konkursów w rozwiązywaniu zadań trudniejszych.

Inne formy pracy z uczniem zdolnym:

- praca w grupach o podobnym poziomie uzdolnień, gdzie zadawane są zadania trudniejsze dla grup zdolniejszych (koła przedmiotowe).
- praca w grupach, w których uczniowie uzdolnieni pełnią role liderów, praca może być formą konkursów.